

Prognozowanie cykli koniunktury- Forecasting economic cycles.

Bogdan Góralski Biblioteka Instytutu Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego

E mail: bogdangoralski@wp.pl

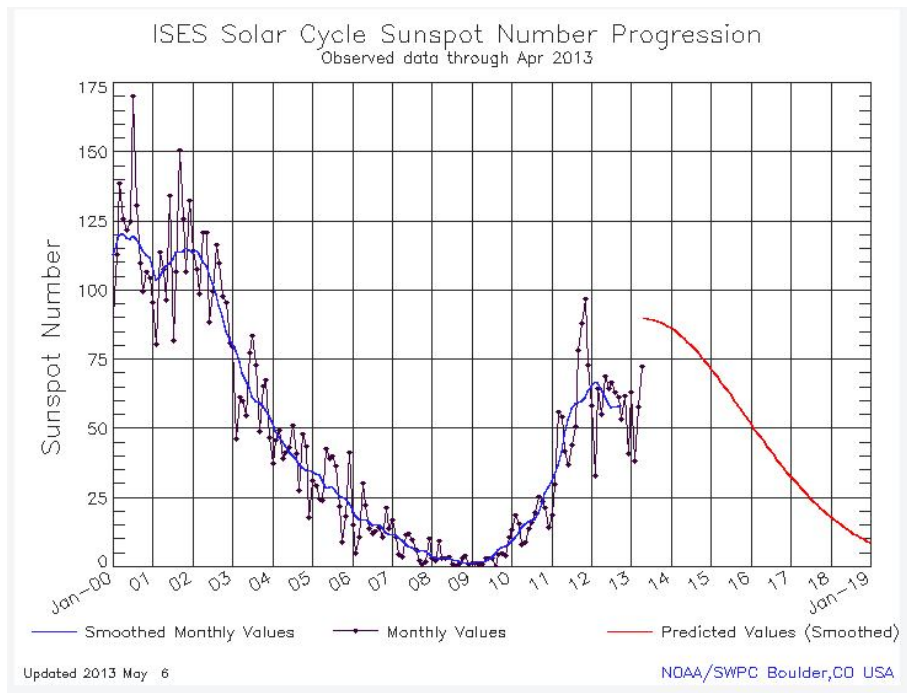
Praca poniższa jest rozdziałem mojej książki pt. „Mechanizm klimatyczny Ziemi i społeczne skutki zmian klimatu” opublikowanej w internecie w zbiorach CeON.

Globalny kryzys gospodarczy bywa tłumaczony wieloma różnymi czynnikami. Nadmierne zadłużenie, chciwi bankierzy, zanik zaufania, spadające płace i słabnąca konsumpcja to tylko niektóre z przyczyn, które podawano, by wyjaśnić przedłużający się zamęt w gospodarce. Wszystko to niewątpliwie też odgrywa ważną rolę, ale „wielką recesję” ostatnich kilku lat można podsumować ostatecznie jako kryzys inwestycji. Globalny kryzys gospodarczy wybuchł pod koniec roku 2007 wraz z krachem na amerykańskim rynku kredytów hipotecznych subprime, który zapoczątkował okres ekonomicznej niepewności na całym świecie. Towarzyszyły jej ogromne spadki produkcji gospodarczej, wzrost bezrobocia i obniżanie się stopy życia.(...) Rządy państw, zwłaszcza północnoamerykańskich i zachodnioeuropejskich, wpompowały olbrzymie pieniądze w swoje systemy bankowe, aby zapobiec grożącej im zapaści. Ocenia się, że do roku 2009 globalny koszt ratowania banków sięgnął 11 bln. dolarów(...) Największy państwowy bailout banków miał miejsce w USA, gdzie rząd wydał 3,6 bln dolarów, czyli 25,8 % produktu krajowego brutto; rząd brytyjski wydał na ten sam cel 2.4 bln dolarów, a więc aż 94,4% swojego PKB pisze Gawin Rae (Rae 2012:8).

Dywagacje nad źródłami kryzysów gospodarczych trwają od połowy XIX wieku. Najbliżej prawdy o źródłach kryzysów był Wiliam Stanley Yevons - angielski logik i ekonomista żyjący w latach 1835-1882. Uważał on, że cykliczne kryzysy gospodarcze wynikają ze zmian cyklu słonecznego generującego klimat ziemski i wywołującego globalne kryzysy agrarne. Kryzysy agrarne zaś wywołują w gospodarce światowej zmiany koniunktury w przemyśle i finansach. Dorobek współczesnej nauki potwierdza hipotezy Yevonsa i wyjaśnia w jaki sposób to się odbywa. Aby to omówić posłużę się przykładem ostatniego globalnego kryzysu gospodarczego trwającego od końca 2007 roku.

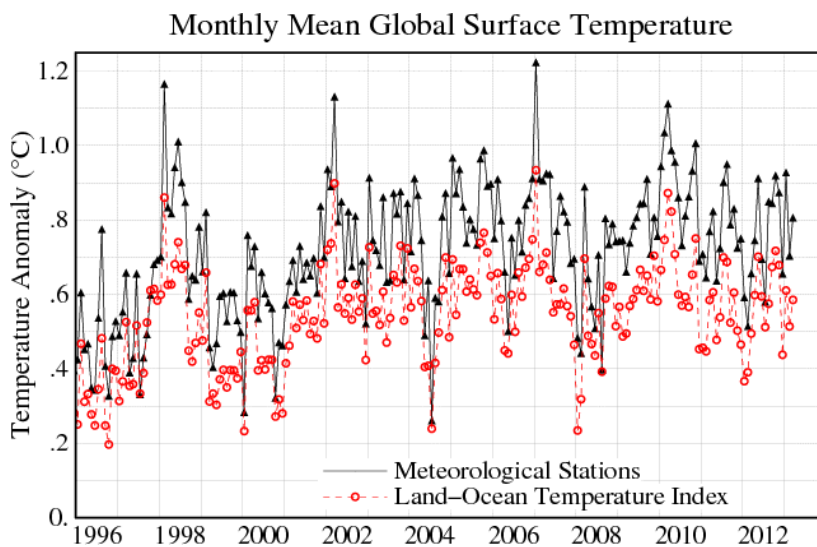
Od 2007 do roku 2010 trwało minimum aktywności słonecznej pomiędzy cyklami 23 i 24 mierzone liczbą plam na Słońcu (patrz Rys. nr 48). Towarzyszyło mu, podobnie jak podczas

przejścia z cyklu 20 do 21, kilkuletnie ochłodzenie klimatu (patrz Rys. nr 49).

Rys. nr 48. Cykl plam słonecznych 23 i 24. Źródło NOAA/ Space Weather Prediction Center-link : <http://www.swpc.noaa.gov/SolarCycle/>.

Kilkuletnie oziębienie klimatu o amplitudzie 0.8°C widoczne jest na poniższym rysunku pomiędzy rokiem 2007 a 2010.

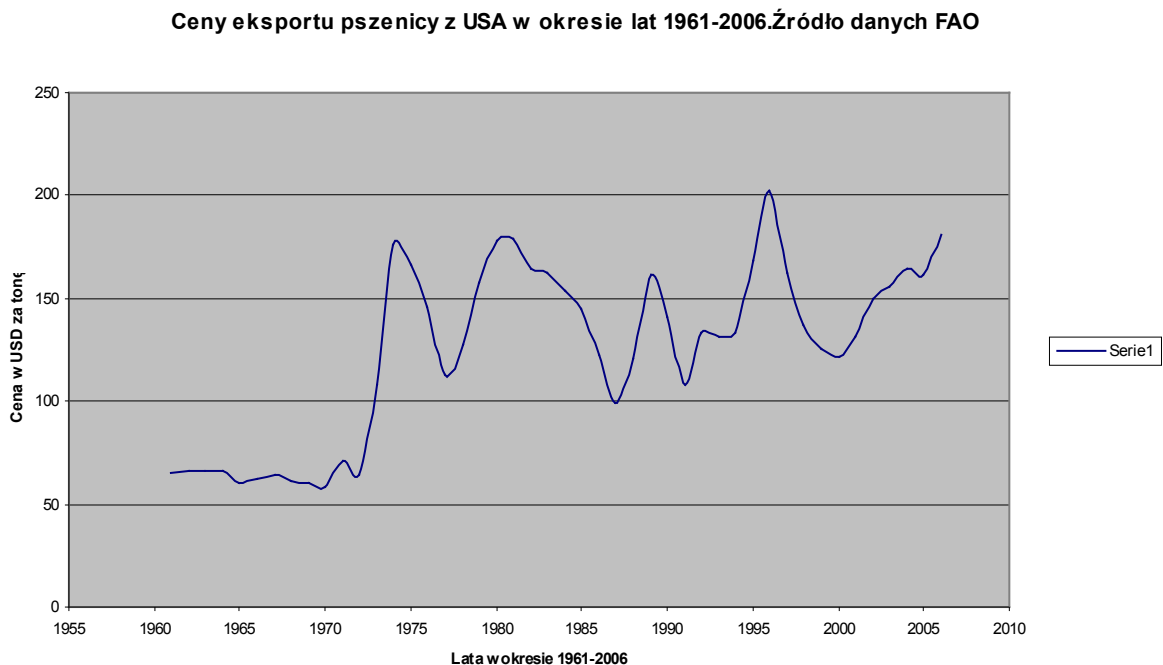

Rys. nr 49. Anomalie globalnej temperatury powierzchniowej powietrza. Źródło strona NASA/GISS link: http://data.giss.nasa.gov/gistemp/graphs_v3/Fig.C.gif

Patrz też na cytat prasowy z zimy 2010 roku :

Ambasador Mongolii w Rosji Dołoożyn Idewchten powiedział telewizji "Wiesti", że w jego ojczyźnie mrozy dochodzą do minus 50 stopni Celsjusza i są najsilniejsze od 30 lat. Przy takich temperaturach bydło zamarza. Ambasador zwrócił uwagę, że do wiosny jeszcze daleko i rozmiary klęski będą zapewne większe.

Oziębienie to było przyczyną kryzysu agrarnego w USA i krajach średnich szerokości geograficznych (spadek produkcji rolnej odznaczający się wzrostem cen artykułów rolnych). Potwierdzone to jest przez gwałtowny wzrost cen eksportowych pszenicy w USA i na świecie, który miał miejsce w tych latach. Patrz poniższy wykres :

Rys. nr 50. Ceny eksportu pszenicy z USA w latach 1961-2006. Źródło danych FAO. (autor rysunku Bogdan Góralski)

Od 2000 roku w miarę obniżania się aktywności Słońca rosną amerykańskie ceny eksportowe pszenicy świadczące o zamierającej produkcji rolnej. Patrz też na cytat prasowy z września 2007 roku):

Wysokie ceny ropy, produkcja paliwa z kukurydzy, mniejsze zbiory spowodowały wzrost cen ziarna na świecie o 40%. Alan Greenspan uznaje, że zbyt długie utrzymywanie bardzo niskich stóp procentowych i zlekceważenie narastającej akcji kredytowej na rynku subprime wpłynęło

na pojawienie się kryzysu. Alan Greenspan oświadczył, że nie przewidział znacznego spadku cen domów, który wywołał kryzys na rynku kredytów hipotecznych.

Cytat ten świadczy o głębokim niezrozumieniu przez ekonomistów prawideł procesu przyrodniczo-ekonomicznego wzbudzającego kryzysy finansowo-gospodarcze. Spadek produkcji rolnej spowodował globalne zmniejszenie zysków rolników –patrz cytaty prasowe z dnia 29 grudnia 2009 roku:

W bieżącym roku dochody polskich rolników spadły o 12,4 proc. w porównaniu z rokiem 2008 - wynika z opublikowanych w piątek danych Eurostatu. Średnio dochód rolnika w UE spadł w 2009 r. o 12,2 proc. Najbardziej na Węgrzech (35,6 proc.), we Włoszech (25,3 proc.) i Luksemburgu (25,1 proc.). Wzrósł jedynie w pięciu krajach UE; najbardziej w Wielkiej Brytanii (14,3 proc.). Dla porównania - w zeszłym roku dochód na głowę polskiego rolnika spadł o prawie 16 proc. w porównaniu z rokiem 2007.

Wynikało z tego zmniejszenie światowego popytu na produkty przemysłowe co ograniczyło eksport gospodarek USA, Japonii i Europy (Wg OECD nastąpił spadek eksportu o 14% w 2009).W latach kryzysu wg OECD zaznaczył się poważny spadek światowej wymiany towarowej. Świadczy o tym cytaty prasowe z września 2009 roku:

Eksport Japonii spadł w sierpniu o 36% w porównaniu z rokiem 2008. Deficyt budżetowy Hiszpanii sięga 50 mld euro, tj. zbliża się do 10% PKB.

Wywołało to kryzys finansów światowych, który zmusił rządy zachodnich gospodarek do wpompowania w systemy bankowe ogromnych sum pieniędzy powiększających zadłużenie państw. Rosła inflacja i jednocześnie wyżka cen zboża nie skompensowana w porę zwiększeniem cen ropy naftowej dotknęła gospodarki Afryki północnej-głównych eksporterów ropy i importerów żywności, ograniczając tam konsumpcję ludności. Wywołało to protesty społeczne zaskoczonej podwyżkami cen młodej populacji północnoafrykańskiej (światowa wyżka cen zboża wywołuje inflację) i spowodowało tzw. Arabską wiosnę zakończoną rewolucjami znoszącymi dotychczasowe władze. Patrz cytaty prasowe z dnia 9 stycznia 2011 roku:

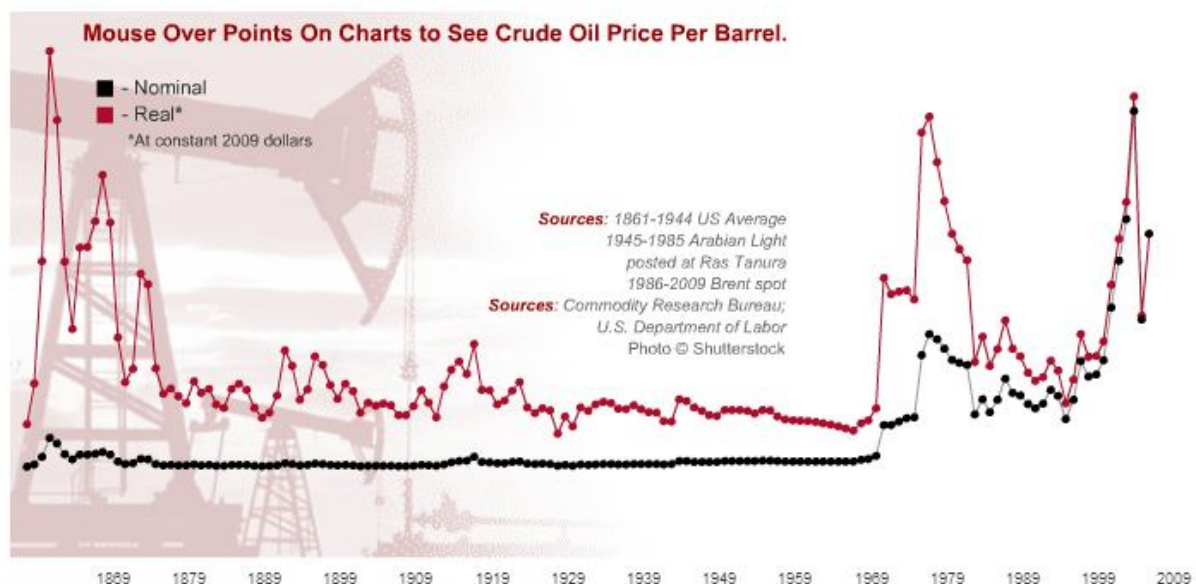
Rekordowo wysokie ceny żywności zajmują coraz ważniejsze miejsce w agendzie politycznej wielu krajów. Rządzący obawiają się, że może to doprowadzić do wzrostu inflacji i protekcjonizmu oraz niepokojów społecznych i zmniejszenia popytu na rynkach kluczowych państw rozwijających się. W środę Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw

Wyżywienia i Rolnictwa (FAO) poinformowała, że w grudniu ceny żywności osiągnęły najwyższy poziom od 2008 roku, kiedy ich wzrost doprowadził do zamieszek w krajach takich jak Egipt, Kamerun czy Haiti.

Zwyżki cen żywności wywołują światową inflację przez zwiększenie cen eksportowych ropy w krajach, które importują żywność i kompensują podwyżki cen importowanej żywności zwiększeniem cen i dochodów z eksportu ropy. Jeżeli kryzys w dostawach żywności się przedłuży wywołuje to spiralę inflacyjną. Patrz wykres cen ropy pobrany ze strony-link: http://www.forbes.com/2008/05/13/oil-prices-1861-today-real-vs-nominal_flash2.html

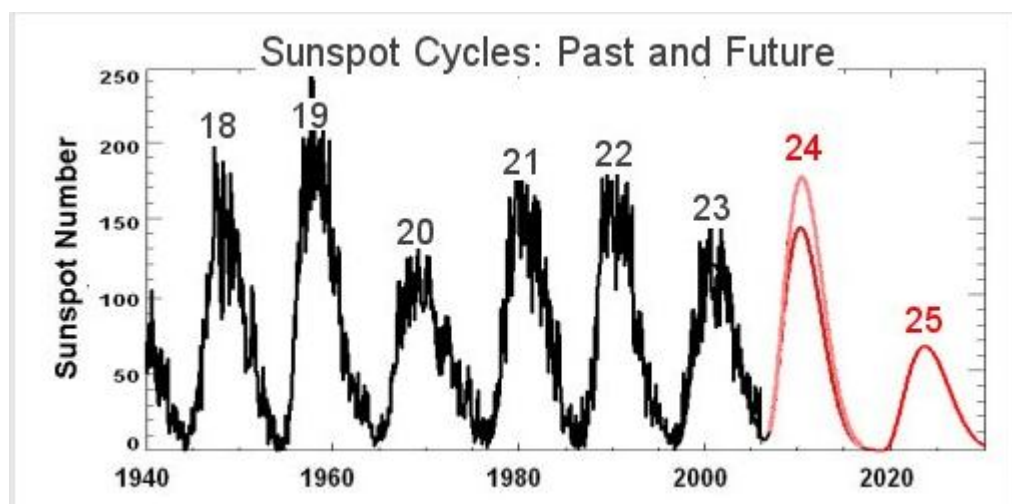
Crude Oil Prices 1861 - 2009

The price of a barrel of crude since oil was first discovered in today's dollars.

Rys. nr 51. Wahania cen ropy naftowej w latach 1869-2009. Źródło WWW.forbes.com

Przedostatnia zwyżka cen zboża i ropy nastąpiła w obniżeniu aktywności słonecznej pomiędzy cyklami 20 i 21, kiedy doszło do poważnego globalnego kryzysu gospodarczego. Podobny a może nawet większy kryzys nastąpi w nadchodzących latach gdyż zbliża się kolejne duże obniżenie aktywności słonecznej pomiędzy cyklami 24 i 25:

Rys. nr 52. Cykle plam słonecznych 18-25. Źródło NASA link: http://science.nasa.gov/science-news/science-at-nasa/2006/10may_longrange/

, które wywoła kolejne i większe ochłodzenie klimatu. Bardzo prawdopodobne jest, że spowoduje to globalny kryzys polityczno-gospodarczy, którego skutkiem będą rewolucje a może i wojny na całym świecie. Aby tego uniknąć, konieczna jest zmiana nastawienia do badań nad klimatem prowadząca do zanegowania koncepcji klimatycznych zakładających wpływ człowieka na zmiany klimatu. Koncepcje te są zabobonem naukowym, który może wywołać nieobliczalne konsekwencje dla świata, jeżeli będzie dalej lansowany przez światowe media. Tylko rzetelna i szybka dyskusja nad przyczynami zmian klimatu może nas uchronić przed nadciągającą destabilizacją polityczno-społeczno-gospodarczą świata. Rzetelna dyskusja naukowa biorąca pod uwagę wszystkie koncepcje klimatyczne pozwoli przygotować świat do kryzysu i być może zapobiec rewolucjom i wojnom. Powyższy artykuł jest moim wkładem w rzetelną dyskusję naukową nad zagadnieniem zmian klimatu i ich skutków.

Jakuszowice, 30 kwietnia 2013 roku

Bogdan Góralski